

Słowo od Koordynatora Ścieżki 1

1. Dyskusja nad Prawem elektrycznym, na razie wielowątkowa, słabo jeszcze skoordynowana, stabilizuje jednak główną hipotezę dotyczącą tej ustawy: przełomowa transformacja energetyczna wymaga przełomowych regulacji prawnych. Na pierwszy rzut oka jest to hipoteza banalna. Przestaje jednak taką być gdy się zderza z praktyką. Dylemat ten można prześledzić na konfrontacji teraźniejszości z przeszłością i przyszłością. Dobrą okazję ku temu daje specjalnie do tego dobrany zestaw przypadków/źródeł [1] do [9] dotyczących różnych aspektów regulacji prawnych w energetyce, zawsze powiązanych w tym obszarze z przełomami o historycznym znaczeniu.

2. Obowiązujące szwajcarskie Prawo energetyczne wraz z rozporządzeniem w sprawie promowania produkcji energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii [1] potwierdza wiele ważnych przesłanek do przyszłego polskiego Prawa elektrycznego [8,9] (dalej PE). Centralna z tych przesłanek wiąże się z tripletem strukturalnym proponowanym dla PE na platformie PPTE (Powszechna Platforma Transformacyjna Energetyki). Jest to następujący triplet: doktryna – praktyka – instytucje. Przez doktrynę PE rozumie się koncepcję transformacji TETIP do elektroprosumeryzmu (oznaczającego między innymi neutralność klimatyczną). Przez praktykę rozumie się rynki elektroprosumeryzmu działające w społecznej gospodarce rynkowej. Przez instytucje rozumie się instytucje antymonopolowe, a z drugiej strony prorozwojowe, chroniące konkurencję na rynkach elektroprosumenckich i pro-odpornościowe, zapewniające kryzysową odporność elektroprosumencką gospodarki (sukcesywnie eliminujące URE oraz ministerstwa właściwe dla rynków schodzących, odpowiadające za bezpieczeństwo energetyczne, niestety tylko formalnie, biurokratycznie).

3. Perspektywa tripletu strukturalnego PE nadaje szczególne znaczenie szwajcarskiemu Prawu energetycznemu z dwóch powodów. Pierwszym jest społeczna gospodarka rynkowa Szwajcarii, najbardziej dojrzała na świecie, i zapewniająca mieszkańcom dobrobyt będący głównie wynikiem pracy. Czyli to, co jest najbardziej potrzebne współczesnemu światu jako nowy porządek. Drugim powodem jest fakt, że struktura szwajcarskiego Prawa energetycznego w dużym stopniu odzwierciedla triplet strukturalny PE będący konsekwencją doktryny PE. Trzeba przy tym uwzględnić, że struktura szwajcarskiego Prawa energetycznego jest wynikiem jej ewolucjonistycznego rozwoju (równoległego do ewolucjonistycznego rozwoju społecznej gospodarki rynkowej Szwajcarii). Triplet strukturalny PE jest natomiast wynikiem jego kreacji mającej podstawę w triplecie paradygmatycznym monizmu elektrycznego. Dochodzi tu zatem do unifikacji podejścia ewolucjonistycznego i kreacjonistycznego. A to jest wielką wartością dodaną wynikającą z wprowadzenia szwajcarskiego Prawa energetycznego w obszar prac rozwojowych dotyczących polskiego Prawa elektrycznego.

4. Nowa doktryna/koncepcja we wszystkich przełomach energetyki z natury rzeczy miała centralne znaczenie. Na ogół taka nowa doktryna była implementowana do nowego prawa stanowiącego podstawę reform energetycznych będących odpowiedzią na kolejne głębokie

energetyczne kryzysy, i sukcesywnie była implementowana za każdym razem do polityki energetycznej. Implementacja doktryny do nowego prawa i do nowej polityki energetycznej odbywała się w konkretnym ustroju społeczno-politycznym i gospodarczym, [2] do [4]. To ten ustrój decydował w szczególności o relacjach między ustawą będącą właściwością władzy ustawodawczej (parlamentu) i rozporządzeniami będącymi właściwością władzy wykonawczej (rządu). To ten ustrój (zawsze konkretny) decydował również o kształcie polityki energetycznej będącej domeną władzy wykonawczej i o zakresie kontroli nad tą polityką ze strony władzy ustawodawczej. Wreszcie ten ustrój decydowała o rozdziale władzy ustawodawczej i wykonawczej między państwo i samorządy.

5. Także ten ustrój decydował o dwóch aspektach rynków energetycznych. Mianowicie o ich rodzaju/kształcie (będącym przedmiotem doktryny), i o regulacji (będącej przedmiotem praktyki oraz instytucji). Wyjątkowe znaczenie regulacji rynków energetycznych [5, 6] wiązało się w przeszłości z faktem, że bezpieczeństwo energetyczne i monopol (naturalny, techniczny, państwowy/narodowy) były zawsze niezbywalnymi częściami doktryny energetycznej. Istota współczesnego przełomu energetycznego wywołuje z kolei niezbywalną odpowiedzialność zastąpienia monopolu polityczno-korporacyjnego w energetyce instrumentami społecznej gospodarki rynkowej na rynkach elektroprosumeryzmu oraz zastąpienia nic nie znaczącego już bezpieczeństwa energetycznego odpornością elektroprosumencką, integralną częścią społecznej gospodarki rynkowej.

6. Z punktu widzenia dalszych prac rozwojowych nad polskim Prawem elektrycznym bardzo ważne jest odnotowanie, że polska ustawa elektryczna z 1922 r. [2], amerykańska ustawa PURPA [3], brytyjska ustawa Electricity Act [4] były tworzone po to, aby zapewnić podstawy potrzebnych reform przełomowych, aby praktyce gospodarczej dostarczyć gotowe rozwiązania. Inaczej było z polskim Prawem energetycznym [7]. Mianowicie w tym wypadku reforma PURE (pierwsza ustrojowa/przełomowa reforma elektroenergetyki) była integralną częścią zmian ustrojowych państwa. Jako taka, dała podstawy pod Prawo energetyczne, a nie odwrotnie. Prawo elektryczne trzeba natomiast tworzyć uwzględniając, że to ono stworzy podstawy pod reformę DURE (druga ustrojowa reforma elektroenergetyki), a nie odwrotnie.

7. Inna uwaga – ważna w kontekście korzystania ze szwajcarskiego Prawa energetycznego [1] (i rozporządzenia do niego) w pracach rozwojowych nad polskim PE – związana jest z faktem, że Szwajcaria nie należy do UE, a Polska tak. W tym względzie trzeba podkreślić, że doktryna energetyczna Szwajcarii (doktryna, którą da się odczytać z prawa [1]) jest bliższa doktrynie UE niż polska polityka energetyczna (bo polskiej rządowej doktryny nie ma). O “powinowactwie” doktryn szwajcarskiej i unijnej świadczy zresztą udział Szwajcarii w europejskich instytucjach takich między innymi jak ENTSO-E oraz EU ETS (system handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych). W tym świetle jest zrozumiałe, że Polska wykorzystując koncepcję TETIP jako doktrynę ustawy Prawo elektryczne nie ponosi żadnego ryzyka. Przeciwnie, zyskuje możliwość współuczestniczenia w kształtowaniu unijnej doktryny energetycznej.

Przywołania:

- [1] Szwajcarskie Prawo energetyczne (z 30 września 2016 r., stan na 1 stycznia 2021 r.) oraz rozporządzenie (do tego Prawa) w sprawie promowania produkcji energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii (obowiązujące od 1 listopada 2017 r., zaktualizowane 1 kwietnia 2022 r).
- [2] Polska ustawa elektryczna z 1922 r. i początki ustawodawstwa polskiego dotyczącego energetyki. Historia Elektryki Polskiej – Elektroenergetyka. WNT, Warszawa 1992.
- [3] Amerykańska ustawa PURPA (Public Utility Regulatory Act (1978-1982)). Hyman L. S.: *America's Electric Utilities: Past Present and Future*. Public Utilities Reports, Inc. Fourth Edition, Arlington, 1992.
- [4] Brytyjska ustawa electricity Act 1989 r. Henney A.: *A Study of the Privatisation of the Electricity Industry in England & Wales*. EEE Limited, London, 1994.
- [5] Szablewski A.: *Zarys teorii i praktyki reform regulacyjnych (na przykładzie energetyki)*. Wydawnictwo DIG. Łódź – Warszawa 2003.
- [6] Szablewski A.: *Liberalizacja a bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej*. Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, Wydawnictwo Key Text. Warszawa 2012.
- [7] Prawo energetyczne. Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Ustawa o runku mocy. Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych. Komentarz. Wydawnictwo C.H.Beck (Duże Komentarze Becka) 2020.
- [8] Popczyk J.: *Prawo elektryczne*. Powszechna Platforma Transformacyjna Energetyki. Biuletyn PPTE2050 nr 2(4)/2021.
- [9] Popczyk J.: *Ustawa o dostępie do informacji*. Powszechna Platforma Transformacyjna Energetyki. Biuletyn RE (Rynki Elektroprosumeryzmu) nr 2(3)/2021.

Jan Popczyk
4 czerwca 2022